

ผู้ชม: 10 คิด

ค้นพบพลังแห่งความคิดที่ซ่อนอยู่ในตัวคุณ
กับชุดหนังสือพัฒนาความคิดที่สมบูรณ์แบบ และขายดีที่สุด

การคิดเชิง วิพากษ์

CRITICAL THINKING

ขายดี
พิมพ์ครั้งที่ 11

...กล่าคิด กล่าสงสัย กล่าท้าทาย เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง...

ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

คำนิยมโดย	VII
พลเอก เศรษฐา สุวณะจาโร	IX
อาจารย์ดุสิต ศิริวรรณ	XI
รศ.ดร.โคทม อารียา	XIV
สมหมาย ปาโรจิตต์	XVII
คำนำ	1
บทที่ 1 ความหมายของการวิพากษ์	9
บทที่ 2 ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์	13
บทที่ 3 เหตุใด ? เราจึงต้องคิดวิพากษ์	29
บทที่ 4 เราจะวิพากษ์อะไร ?	41
บทที่ 5 อย่าเพิ่งเชื่อ เพื่อใจไว้ เป็นทนายฝ่ายมาร	59
บทที่ 6 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์	99
บทที่ 7 การวินิจฉัยข้ออ้างและข้อสมมติ	123
บทที่ 8 การพัฒนานิสัยนักคิดเชิงวิพากษ์	149
บทส่งท้าย	

คำนำ

การคิดเชิงวิพากษ์ นับเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง “ใหม่” ในสังคมไทย อาจจะเรียกได้ว่าใหม่พอ ๆ กับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 เพราะการวิพากษ์นั้นจะมาควบคู่ไปกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่เปิดกว้างขึ้นกว่าในสมัยอดีต ในมาตรา 39 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” มาตรานี้สะท้อนการเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามโต้แย้งกับสิ่งที่ เป็นอยู่เพื่อเปิดมุมมองในทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่คนในสังคมเคยยึดถือ และนำไปสู่การพิสูจน์ความจริงและค้นหาสิ่งที่เหมาะสมดีกว่า อาทิ การตั้งคำถามกับระเบียบปฏิบัตินโยบายของรัฐ วิถีชีวิต หรือแม้กระทั่งการตั้งคำถามกับสิ่งที่นำเสนอทางสื่อต่าง ๆ การใช้เสรีภาพในการวิพากษ์นับเป็นรูปแบบการแสดงออกที่คนในสังคมต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาวิธีคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้การใช้เสรีภาพเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

สังคมไทยในอดีต อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองที่เน้นการเชื่อฟัง เป็นสังคมที่ไม่ต้องการให้คนคิด แต่ต้องการให้คนกระทำตามคำสั่งผู้นำ การทำตามคำสั่งจะได้รับรางวัล และยังสามารถทำให้สังคมเป็นระบบระเบียบสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีภายใต้การนำทิศทางของชนชั้นปกครอง ยกตัวอย่าง เช่น ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้คำขวัญว่า “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” หรือในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มักจะแสดงออกให้ประชาชนเชื่อมั่นในสิ่งที่ผู้นำกระทำ โดยมักจะพูดคำว่า “ผมขอรับผิดชอบ แต่เพียงผู้เดียว” การตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับผู้นำประเทศเป็นสำคัญ ส่วนประชาชนของทั้งสองสมัยทำหน้าที่เพียงแค่เชื่อฟังและกระทำตามคำสั่ง ไม่จำเป็นต้องคิด ไม่จำเป็นต้องโต้แย้ง กระทำตัวเป็นประชาชนที่ดีคือทำสิ่ง

ที่หัวหน้าจัดกระบวนการไว้ให้แล้ว เหมือนเครื่องจักรที่เมื่อหัวหน้ากดปุ่ม ลูกน้องจะดำเนินการตาม ในทางตรงกันข้ามการขัดคำสั่ง หรือการไม่เห็นด้วยกับผู้ปกครอง แม้จะด้วยความหวังดีต่อส่วนรวมแต่การกระทำดังกล่าว มักจะนำอันตรายมาสู่ตนเอง

การไม่อนุญาตให้คนคิดคือปัญหาร้ายแรงระดับชาติที่ซ่อนไว้ได้ยาวนานมาก แม้ว่ายุคนี้เริ่มมีความตระหนักมากขึ้น ประชาชนเริ่มตื่นตัวในการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การศึกษาไทยกำลังเข้าสู่ยุคของการปฏิรูปให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ให้รู้จักคิดและอภิปรายมากกว่าท่องจำ ประชาชนเริ่มมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ มากขึ้น แต่ทว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างคมชัด รอบคอบและตรงประเด็น การคิดอย่างเป็นธรรม ไร้อคติ การคิดอย่างสร้างสรรค์ ยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาขึ้น

คนจำนวนมากในปัจจุบันยังเรียกได้ว่า *คิดไม่เป็น* เนื่องจากระบบการศึกษาตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นไม่ได้สอนให้คนคิดเป็น แต่เป็นการให้ความรู้ผ่านระบบการท่องจำ อีกทั้งค่านิยมสังคมหลายประการ นับเป็นอุปสรรคที่ทำให้คนไม่สามารถคิดอย่างถูกต้องเหมาะสมได้ เช่น คนจำนวนมากไม่ถนัดความรู้สึกเป็นใหญ่และตัดสินใจตามความพึงพอใจ โดยไม่ได้คิดด้วยวิธีการที่ถูกต้อง คนจำนวนมากเชื่อถือเรื่องต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ โดยไม่คิดที่จะตรวจสอบความจริง ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นสิ่งที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต ยังมีคนอีกจำนวนหนึ่งมักจะเชื่อในสิ่งที่คนส่วนใหญ่เชื่อ เชื่อในข่าวที่ลงตามหน้าหนังสือพิมพ์ เชื่อในสิ่งที่ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอาวุโสพูด เชื่อในคำโฆษณาที่แสนจะดึงดูดใจ ซึ่งหากเพียงแต่เราคิดใคร่ครวญพิจารณาดู

ความสมเหตุสมผล และตั้งคำถามในมุมตรงข้ามด้วย คำถามง่าย ๆ ว่า “อาจจะไม่เป็นจริงเช่นนั้นก็ได้” เราอาจค้นพบว่าสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นจริงคิดว่า ถูกคิดว่าดีนั้นอาจไม่เป็นไปตามนั้นเลยก็ได้

การคิดเชิงวิพากษ์ จึงเป็นมิตีการคิดหนึ่งที่คนทุกระดับในสังคม ควรเรียนรู้วิธีคิด เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างบุคคลผู้มีเสรีภาพในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง การคิดเชิงวิพากษ์เป็นหนึ่งในหนังสือชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” ซึ่งผมได้นำเสนอวิธีการคิด 10 มิตีที่ช่วยพัฒนาให้คนในสังคม “คิดเป็น” โดยในส่วนของมิตีการคิดเชิงวิพากษ์เล่มนี้ มุ่งหมายให้ผู้อ่านสามารถคิด วิพากษ์ได้ด้วยความคิดที่ถูกต้อง ใช้เหตุผล วิจัยและจิตใจที่เที่ยงธรรม

เนื้อหาภายในเล่มจะนำเสนอโดยเริ่มตั้งแต่การปูพื้นฐานความเข้าใจ เรื่องการวิพากษ์ ความหมาย และความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์ ขั้นตอนและเทคนิคการคิดวิพากษ์ ตลอดจนการพัฒนานิสัยของเราให้เหมาะสมกับการเป็นนักคิดเชิงวิพากษ์ นอกจากนี้ การคิดเชิงวิพากษ์ยังนับเป็นการคิดในขั้นแรกเหมือนกับการเปิดประตูสู่การคิดมิติอื่น ๆ ในลำดับต่อไป อาทิ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์

การคิดเชิงวิพากษ์จะช่วยให้เราหลุดจากกรอบความเคยชิน ช่วยเคาะประตูความคิดของเราให้เปิดออกเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำจริง การค้นหาทางเลือกใหม่ ๆ ที่ดีและถูกต้องกว่าที่เป็นอยู่ ช่วยเตือนสติให้เราไม่หลงคล้อยตามการล่อลวงของผู้ที่ต้องการฉกฉวยประโยชน์จากเรา ช่วยจุดให้เราได้สติไม่หลงคล้อยตามโฆษณาชวนเชื่อที่สร้างนิยายพุ่มเฟือยในการบริโภคสินค้าที่ไม่จำเป็น ช่วยให้เราไม่ตกไปเป็นสมุนของพวกใส่ร้ายป้ายสี

ผู้อื่น แต่ส่งเสริมให้เราเป็นผู้ที่มีหัวใจแห่งความยุติธรรม ประเมินและตัดสิน
สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และ
ผู้อื่น ช่วยให้เราระหนักว่าการรับข้อมูลใด ๆ เข้ามาอย่างง่าย ๆ โดย
ปราศจากการใคร่ครวญหรือกลั่นกรอง อาจเป็นเหตุให้เราไม่ได้รับสิ่งที่ดี
ที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นเราอาจรับผลร้ายจากข้อมูลที่เรารับมาง่าย ๆ นั้นได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

CRITICAL
THINKING

01

ความหมายของ
การวิพากษ์

ความหมาย

การวิพากษ์ หมายถึง การพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยโต้แย้งและท้าทายสมมติฐานที่นำมากล่าวอ้างว่า อาจมีข้อผิดพลาดและไม่เป็นจริง

ความแตกต่างระหว่าง วิพากษ์ วิจาร์ณ และ วิจารณญาณ

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่าวิพากษ์ไว้อย่างสั้น ๆ ว่า การพิจารณาตัดสิน ซึ่งหากพิจารณาคำน้อย่างผิวเผิน อาจเข้าใจว่าคำนี้มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า วิจาร์ณ และวิจารณญาณ แต่แท้จริงแล้ว คำทั้งสามมีนิยามที่แตกต่างกันและใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นก่อนเข้าสู่การคิดเชิงวิพากษ์ คงต้องทำความเข้าใจในความหมายของคำทั้งสามคำนี้ร่วมกันก่อน เพื่อลดความสับสนและนำไปใช้ได้ถูกต้อง

วิพากษ์ ไม่ใช่ วิจาร์ณ

วิพากษ์ มีความหมายแตกต่างจากคำว่า **วิจาร์ณ** และนำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน

คำว่า **วิพากษ์** หมายถึง การพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยท้าทายโต้แย้งเหตุผลที่นำมากล่าวอ้าง การท้าทายดังกล่าวเกิดขึ้น เนื่องจากความสงสัยและความไม่เชื่อว่าข้ออ้างนั้นจะเป็นจริง อันจะนำไปสู่การพิสูจน์สมมติฐานนั้นอีกครั้งหนึ่ง การวิพากษ์มาจากภาษากรีกว่า “krinein” หมายถึง การแบ่งแยก (to separate) และการเลือก (to choose) ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือก การกระทำเช่นนั้นต้องอาศัยคุณลักษณะของการมีสติ มีจิตสำนึก มีความอยากรู้อยากเห็น มีการครุ่นคิดไตร่ตรองรอบคอบ มีการตั้งคำถาม มีการค้นหา

ส่วนคำว่า **วิจารณ์** ตามพจนานุกรมหมายถึง ให้คำตัดสินสิ่งที่กำลังพิจารณา เช่น การวิจารณ์ศิลปกรรมหรือวรรณกรรม โดยผู้มีความรู้ควรเชื่อถือได้ ว่ามีค่าความงามความไพเราะได้อย่างไร หรือมีข้อขาดตกบกพร่องอย่างไรบ้าง

ขอบข่ายของการพิจารณาตัดสินที่เรียกว่าวิจารณ์นั้น การตัดสินมักขึ้นอยู่กับความรู้และความรู้สึกของผู้วิจารณ์เป็นสำคัญ อีกทั้งโดยทั่วไปการวิจารณ์มีแนวโน้มที่จะพูดถึงแต่ข้อเสีย สิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ไม่ชอบอารมณ์จุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ หรือต่อผลงานชิ้นนั้นเป็นสำคัญ ในขณะที่การวิพากษ์นั้น เป็นการพิจารณาตัดสินในเรื่องที่เกิดข้อสงสัย โดยใช้เหตุผลเป็นหลัก ด้วยวิธีการโต้แย้ง การหาข้อผิดพลาด หาข้อบกพร่อง จากข้ออ้างที่ได้รับ โดยมีมุ่งหมายเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง และไม่ได้หมายความว่าต้องมองแต่สิ่งร้าย สิ่งไม่ดีเสมอไป

ในภาษาไทยมักใช้คำว่า วิพากษ์ ควบคู่ไปกับคำว่า วิจารณ์ เรียกว่า วิพากษ์วิจารณ์ เน้นไปในความหมายของการวิจารณ์ การกล่าวติชม เรื่องต่าง ๆ โดยใช้อารมณ์ความรู้สึก มากกว่าการวิพากษ์ที่ให้น้ำหนัก ในเรื่องของการใช้เหตุผล และการสืบค้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

วิพากษ์ ไม่ใช่ วิจารณ์

อีกคำหนึ่งที่ดูเหมือนว่ามีความหมายใกล้เคียงกันนั่นคือ วิจารณ์
ซึ่งในความเป็นจริงมีความแตกต่างกัน

คำว่า วิจารณ์ หมายถึง ปัญญาที่สามารถรู้ หรือให้เหตุผลที่
ถูกต้อง

วิจารณ์ เกิดจากการคิดใคร่ครวญเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง
จนเกิดความเข้าใจ โดยไม่จำเป็นต้องมีการโต้แย้งในลักษณะเดียวกับการ
วิพากษ์ แต่ทั้งสองคำนี้สามารถใช้ควบคู่กันไปได้ เพราะนักวิพากษ์ที่ดีย่อม
ต้องเป็นผู้มีวิจารณ์ที่ดีด้วย จึงจะช่วยให้ได้ผลลัพธ์ของการวิพากษ์
อย่างสมเหตุสมผล ถูกต้อง และเหมาะสม

ความคิดวิพากษ์เกิดขึ้นได้อย่างไร

ความคิดวิพากษ์เป็นกระบวนการทำงานของสมองซีกซ้าย หรือสมอง
ส่วนของการใช้เหตุผล ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติเมื่อได้รับการกระตุ้นจาก
สถานการณ์ภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพบว่าสิ่งที่คาดหวังไว้ไม่เป็น
จริง หรือเมื่อต้องการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุด ท่ามกลางข้อมูลที่หลากหลาย
สถานการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดการจู่คิด ไม่เชื่อหรือคล้อยตามข้อมูล
ที่ได้รับ เกิดความสงสัยในสมมติฐานที่กล่าวอ้าง และเกิดคำถามในเชิงโต้
แย้ง ซึ่งนำไปสู่การพยายามหาคำตอบที่แตกต่างไปจากเดิม

ความคิดวิพากษ์จะเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ เมื่อเราเผชิญกับ
สถานการณ์เหล่านี้ อาทิ

เมื่อเราพบกับเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ไม่ได้เป็นตามที่ตั้งใจไว้ นอกจากจะเกิดความผิดหวังแล้วเรายังจะเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ และเกิดคำถามขึ้นในใจเชิงโต้แย้งสิ่งที่ตนเองเชื่อ และคาดหวังว่าจะเป็นเช่นนั้น คิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นน่าจะดีกว่านี้ หรือคิดว่าสถานการณ์น่าจะแตกต่างออกไปจากนี้ คำถามที่เกิดขึ้นนี้เองคือ ความคิดวิพากษ์

ผู้ใช้แรงงานคนหนึ่งพบว่า ความสำเร็จของการเรียกร้องให้
นางจ้างขึ้นค่าแรงขึ้นต่ำ ไม่ก่อประโยชน์แก่ผู้ใช้แรงงานมากเท่าที่
คาดการณ์ไว้ เมื่อเขาพบว่าสถานประกอบการขนาดใหญ่หลายแห่งปิด
ตัวลง ทำให้คนตกงานจำนวนมาก คนงานจำนวนหนึ่งจึงดีทำงานที่
ได้รายได้น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำเกือบครึ่งเพื่อประทังชีวิตรอด เขาเริ่ม
คิดตั้งคำถามขึ้นมาว่า "การขึ้นค่าแรงเป็นการแก้ปัญหาความยากจน
ของผู้ใช้แรงงานจริง หรือ 否"

กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ซึ่งสามารถจัดลำดับขั้นของการคิดวิพากษ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติได้ 5 ขั้นตอน อันได้แก่

ขั้นที่หนึ่ง เผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวัง (Trigger event) เมื่อสมมติฐานที่เราคาดหวังว่าน่าจะเกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับความจริงที่ประสบ ทำให้เรารับรู้ถึงความผิดปกติไปจากสิ่งที่ควรจะเป็น หรือเกิดการกระทำในทางตรงกันข้าม ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ สับสน เช่น การหย่าร้าง ตกงาน ทุพพลภาพจากอุบัติเหตุ เป็นต้น ส่งผลให้เราเริ่มเปลี่ยนมุมมอง และเรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง

ขั้นที่สอง การประเมินสถานการณ์ (Appraisal) โดยตรวจสอบด้วยตนเองอย่างละเอียดว่าเกิดสิ่งใดขึ้น เพื่อประเมินค่าว่าจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร คนที่ต้องเผชิญกับเรื่องร้ายแรงอย่างกะทันหัน เช่น รู้ตัวว่าติดเชื้อเอชไอวี เป็นมะเร็ง เป็นโรคหัวใจ เสียใจจากอุบัติเหตุ เป็นต้น คนเหล่านี้อาจไม่สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียระเบียบในการดำเนินชีวิต มักจะเกิดความคิดขึ้นว่า “เหตุใดจึงต้องเป็นเรา” คนบางคนไม่สามารถหาทางออกให้กับตนเองได้ และถึงขนาดคิดสั้นหากไม่ได้รับการช่วยเหลือให้คิดได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่สาม การวินิจฉัยตรวจสอบอย่างละเอียด (Exploration) เริ่มยอมรับความขัดแย้ง และพยายามหาทางอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพื่อลดความรู้สึกไม่สบายใจ อันอาจนำไปสู่ขั้นที่สี่ ทำให้เกิดการค้นหาลู่ทางเลือกใหม่ คำตอบใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ ๆ การจัดระเบียบโลกทัศน์ใหม่ เป็นต้น

🗨️ ขั้นที่สี่ พัฒนามุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม (Development of Alternative Perspectives) เมื่อพบว่าสิ่งที่เคยเชื่อ เคยยึดถือ ไม่สามารถเป็นจริงได้อีกต่อไป จึงพยายามหาทางเลือกใหม่ มุมมองใหม่ และพัฒนามุมมองใหม่เหล่านั้นในทางปฏิบัติโดยคิดว่าจะต้องดีกว่าเดิม

🗨️ ขั้นที่ห้า บูรณาการวิธีคิดและพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น (Integration) โดยคิดว่าสิ่งนั้นถูกต้องและสมเหตุสมผล ขั้นนี้เป็นลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ทักษะคิดใหม่ สมมติฐานใหม่ และเริ่มเกิดความคุ้นเคยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ความคิดวิพากษ์เป็นความคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในทางดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับการตอบสนองสถานการณ์ที่ต่างกัน คนที่คิดเป็น ใช้เหตุผลได้ดี มีข้อมูลความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ มาก และมีความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่ถูกชักจูงใจได้ง่าย จะมีโอกาสตัดสินใจกลั่นกรองสิ่งที่ถูกต้องได้มาก ส่วนคนที่ขาดความสามารถในการคิด ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ มีอคติ อาจจะตัดสินใจเลือกในทางที่ผิดได้

เมื่อข้อมูลเข้ามาปะทะ...ต้องตัดสินใจเลือก

ในแต่ละวัน นับตั้งแต่เราลืมตาตื่นนอน จนกระทั่งล้มตัวลงนอนอีกครั้ง เราถูกปะทะด้วยข้อมูลมากมาย เช่น ในการอ่านข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ การอ่านนิตยสาร การดูข้อความโฆษณา การรับข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ข้อมูลเพื่อประกอบการทำงาน ฯลฯ ข้อมูลต่าง ๆ มากมาย เหล่านี้ทำให้เราต้องตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมากที่สุด ความคิดวิพากษ์จึงเข้ามามีบทบาทช่วยในการกลั่นกรอง คัดเลือกและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้

- ข่าวที่น่าเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ประจำวัน เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด
- โฆษณาสินค้าในโทรทัศน์ มีแต่สรรพคุณที่ดีน่าซื้อมาใช้ แต่ใครจะยืนยันว่าดีจริงสมดังคำโฆษณาหรือไม่
- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมาถึง จะเลือกใครดี... เลือกคนมีประสบการณ์ เลือกคนมีความรู้ คนของพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง หรือเลือกคนที่เอาเงินมาแจกที่หมู่บ้านเราเป็นจำนวนมากที่สุด เราจะเลือกใครจึงเกิดประโยชน์สูงสุด
- เราจะเลือกพนักงานคนใดในจำนวน 5 คนที่เหมาะสมจะทำงานชิ้นนี้มากที่สุด จะตัดสินใจเลือกอย่างไร
- เราเดินเลือกซื้อยาสิฟันในห้างสรรพสินค้าที่มียาสิฟันเรียงรายอยู่ไม่ต่ำกว่า 20 ยี่ห้อ มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของส่วนผสม ราคา ขนาด สีกลิ่น รสชาติ ข้อความโฆษณา และการลดแลกแจกแถม ฯลฯ เราจะใช้เกณฑ์มาตรฐานอะไรในการตัดสินใจเลือกซื้อ อะไรคือเหตุผลในการตัดสินใจ เหตุใดจึงเลือกยี่ห้อนี้ แต่ไม่เลือกยี่ห้ออื่น

การที่เราจะสามารถตัดสินใจประเมินว่าข้อมูลเหล่านั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ และจะสามารถคัดเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เราได้จริง ๆ ได้อย่างไรนั้น เราจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้เราเป็นคนที่สามารถใช้เหตุผลได้ดี ไม่ถูกหลอกด้วยข้อมูลที่ไม่สมเหตุสมผล การคิดวิพากษ์จะช่วยให้เราสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ออกจากการคาดการณ์ ความคิดเห็น หรือการตีความได้ สิ่งสำคัญ คือ การคิดวิพากษ์จะช่วยให้เราตัดข้อมูลที่ไม่สำคัญหรือไม่เป็นประโยชน์ทิ้งไป เหลือเฉพาะข้อมูลที่ดีกว่าและดีที่สุดเท่านั้น

....กันที่เรากำลังจะหลงติดกับดักแห่งความเคยชิน

“การคิดเชิงวิพากษ์” จะเป็นเหมือน “สัญชาตญาณ” ที่ตั้งขึ้นในความมืด

....กันที่เรากำลังจะหลงเชื่อหรือคล้อยตามคำกล่าวที่แสนจะน่าเชื่อถือ

“การคิดเชิงวิพากษ์” จะเป็นเหมือนมือที่จายื่นออกมา “เกาะประตู่” ความคิดของเรา ...

ดังและแรงพอที่เราจะต้องเปิดออก....สู่การค้นหาคำความจริง

อย่าเพิ่งด่วนเชื่อ ต้องเผื่อใจ ต้องไตร่ตรอง และต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ก่อน !

พบเนื้อหาในเล่ม อาทิ

ไขความต่างระหว่าง วิพากษ์ วิจารณ์ และ วิจารณ์ญาณ

จุดเริ่มต้น และประโยชน์ในแก่นันต์ของการคิดเชิงวิพากษ์

วิพากษ์อะไรบ้าง อาทิ ความเชื่อ ค่านิยม ความคิดเห็น ประสบการณ์

ผลการสำรวจ ข้อสรุป การวิจัย แผนงาน/นโยบาย ข้อคิด/คำถาม

ความจริงทั่วไป การบอกกล่าว คำตาม การรายงานข้อเท็จจริง

รสนิยม ฯลฯ

ยับยั้งใจอย่าเพิ่งเชื่อ ด้วยหลักเผื่อใจ หลักสงสัยไว้ก่อน

และหลักทนายฝ่ายมาร

พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์รูปแบบต่างๆ

เทคนิคการวินิจฉัยข้ออ้างและข้อสมมติ อาทิ หลักการแยกแยะความจริง-ความเชื่อ

ข้อเท็จจริง-ข้อคิดเห็น คน-แนวคิด การกล่าวอ้าง-หลักฐาน คุณเคย-สมเหตุสมผล

หลักชี้ชัดตรงข้าม หลักการให้เหตุผลแบบนิรนัย-อุปนัย

เคล็ดลับการพัฒนานิสัยนักคิดเชิงวิพากษ์ เทคนิค การตอบสนองเมื่อถูกวิพากษ์

จำไว้ว่า เมื่อใดที่เราเห็นข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาด ความไม่สอดคล้อง

ความไม่ถูกต้องของข้อมูลที่เข้ามาปะทะ และเราชี้ให้เห็น

เมื่อนั้นเราเริ่มเป็นผู้ที่มีความคิดเชิงวิพากษ์แล้ว

www.successpublisher.com

